

PELS RIJCKEN

Landsadvocaat

Advies

voor Ministerie van Financiën
van Persoonsgegevens (kantoor landsadvocaat)
datum 4 maart 2025
inzake ANBI-status Extinction Rebellion
zaaknr 11023737

Geachte heer, mevrouw,

Ambtenaren van uw ministerie hebben ter advisering van de Staatssecretaris van Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane een nota opgesteld waarin de juridische mogelijkheid tot intrekking van de ANBI-status van Extinction Rebellion wordt onderzocht. Aanleiding hiervoor was een tot die intrekking strekkende motie van het lid Eerdmans.¹ U heeft ons gevraagd of wij de analyse delen die in deze nota is gemaakt. Daarnaast verzocht u ons of er anderszins mogelijkheden zijn om de ANBI-status van Extinction Rebellion in te trekken.

Hiermee voldoen wij graag aan uw verzoek.

Intrekking ANBI-status - analyse in ambtelijke nota

Wij zijn het eens met de analyse die is gemaakt in de nota. De conclusie van deze analyse is dat het – uitsluitend – aan de inspecteur is om te beslissen omtrent intrekking van een ANBI-status en dat deze beslissing is gebonden aan een limitatief aantal gronden.²

Het gaat daarbij ten eerste om de situatie dat de ANBI niet langer voldoet aan de eisen die gesteld zijn voor deze status³ en ten tweede om een onherroepelijke veroordeling van bepaalde strafbare feiten.⁴ Bij dat laatste is door de wetgever uitdrukkelijk de afweging gemaakt dat bepaalde gedragingen niet passen bij een ANBI-status, ondanks dat instellingen een grote vrijheid hebben bij het bepalen van hun doelstellingen én de manier waarop zij deze wensen te bereiken. Het gaat dan

¹ Kamerstukken II, 2024/25, 34 324, nr. 21. Het zou dan, meer specifiek, moeten gaan om de instellingen met de naam Stichting Vrienden van XR.

² Artikel 5b AWR.

³ Artikel 5b lid 7 AWR.

⁴ Artikel 5b lid 8 AWR.

bijvoorbeeld om het opzettelijk plegen van een misdrijf waardoor de veiligheid van personen of goederen in gevaar wordt gebracht, evenals het aanzetten tot haat dan wel het aanzetten tot of gebruik van geweld.⁵ Ten derde kan grond voor intrekking bestaan indien de inspecteur gerede twijfel heeft over de integriteit.⁶ Alvorens op die grond tot intrekking zou kunnen worden overgegaan, moet de ANBI evenwel in de gelegenheid worden gesteld de twijfel weg te nemen door een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) over te leggen.

Er bestaat, zo is ook onze conclusie, voor het overige geen grond of bevoegdheid tot intrekking van de ANBI-status.

Wij kunnen niet beoordelen of op dit moment wordt voldaan aan de hiervoor beschreven eisen om tot intrekking over te gaan. Wij beschikken namelijk niet over de voor die beoordeling benodigde informatie, rondom eventuele strafbare feiten gepleegd door of de integriteit van Extinction Rebellion en haar bestuurders, feitelijk leidinggevend en of gezichtsbepalende personen.

In algemene zin merken wij wel op dat het begrip "algemeen nut" neutraal moet worden opgevat. Het is niet aan de inspecteur om een waardeoordeel te geven over het beoogde doel van de instelling. Het gaat om de vraag of een instelling (feitelijk en statutair) een algemeen nuttig doel beoogt en voldoende van haar uitgaven aan dat doel besteedt. De inspecteur heeft ook geen ruimte om *de manier* waarop de instelling zijn doel probeert te bereiken bij zijn beoordeling te betrekken. Dat heeft de wetgever ook zo beoogd.⁷ Voor intrekking door de inspecteur is wat dat betreft een onherroepelijke veroordeling van bepaalde strafbare feiten vereist of gerede twijfel aan de integriteit (waarna géén VOG kan worden verstrekt).

Al met al delen wij dus de analyse zoals geschetst in de nota.

Overige mogelijkheden

Uw tweede vraag betrof, als gezegd, of er anderszins een mogelijkheid bestaat om aan de Kamermotie te voldoen en de ANBI-status in te trekken.

Binnen het huidige wettelijke kader moet die vraag ontkennend worden beantwoord, aangezien de hiervoor besproken intrekkinggronden voor de inspecteur uitputtend zijn. Er bestaat op dit moment ook niet anderszins een bevoegdheid om de ANBI-status in te trekken, ook niet voor de Staatssecretaris Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane of voor de Minister van Financiën.

⁵ *Kamerstukken II 2013/14, 33 753, nr. 3 (MvT), p. 12-13.*

⁶ Artikel 5b lid 9 AWR.

⁷ *Kamerstukken II 2011/12, 33 006, nr. 3 (MvT), p. 23.*

Indien de wens zou bestaan om in gevallen als de onderhavige te kunnen komen tot intrekking van een ANBI-status, is daarvoor dus een wijziging van de Algemene wet inzake rijksbelastingen noodzakelijk. Een dergelijke wijziging vergt een politiek bestuurlijke afweging. Daarbij merken wij wel op dat uitgangspunt van de Algemene wet inzake rijksbelastingen nu is dat het niet bij de positie van de inspecteur past om in het kader van de belastingheffing te moeten oordelen over de inhoud of wenselijkheid van de activiteiten van een ANBI; of dat hij de status van ANBI op basis daarvan zou moeten intrekken.⁸ Door aan te sluiten bij een strafrechtelijke veroordeling heeft de wetgever beoogd te voorkomen dat de inspecteur zelfstandig zou moeten beoordelen of al dan niet sprake is van een strafbaar feit.⁹ Dat geldt ook met betrekking tot twijfels over de integriteit van de instelling of van een bij de instelling betrokken persoon. Bij die categorie is immers aangesloten bij de VOG-screening.¹⁰

Vanuit juridisch oogpunt kan de wetgever besluiten extra strafbare feiten aan artikel 5b lid 8 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen toe te voegen als grond voor intrekking van de ANBI-status, indien het onverenigbaar met een ANBI-status wordt geacht indien (een bestuurder, feitelijk leidinggevende of gezichtsbepalend persoon van) een ANBI zich aan deze strafbare feiten schuldig zou maken (en daartoe onherroepelijk is veroordeeld). Welke strafbare feiten daartoe geëigend zijn is primair een politieke afweging. Op dit moment vormen alleen de meer ernstige strafbare feiten grond voor intrekking van de ANBI-status. Dat past ook bij de gevolgen die een intrekking van de ANBI-status zou hebben voor een instelling. De aard en ernst van het strafbare feit zal op grond van het evenredigheidsbeginsel de intrekking van de ANBI-status moeten kunnen rechtvaardigen.¹¹ Of dat het geval is, en hoe dat zich dan verhoudt tot andere strafbare feiten die geen intrekkinggrond vormen, verdient verdere en bredere beschouwing.

Tot slot

Samengevat weergegeven kunnen wij de analyse in de aan de staatssecretaris voorgelegde nota onderschrijven. Andere mogelijkheden om de ANBI-status in te trekken, zouden tenminste vergen dat daartoe eerst de Algemene wet inzake rijksbelastingen wordt gewijzigd.

⁸ Zie ook R.H.F.P. Bekkers, G.J. van Leijzenhorst en A.E.M. Leijten, *Toezicht op Algemeen Nut*, 2022, p. 47.

⁹ *Kamerstukken II 2013/14*, 33 753, nr. 3 (MvT), p. 38.

¹⁰ *Kamerstukken II 2019/20*, 35 437, nr. 3 (MvT), p. 5-6.

¹¹ Vgl. ook artikel 5b lid 8 sub c AWR.